

С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Петър Георгиев Бончовски,

*Институт за държавата и правото при Българска академия на науките и ВСУ
„Черноризец Храбър“, член на Научното жури, назначено със Заповед № 3-РК-83 от
00.01.2023 г. на Ректора на Нов Български Университет проф. д.н. Пламен Дойнов*

Във връзка с открита процедура за защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор” на Александър Велинов Ангелов, докторант на самостоятелна подготовка към НБУ, по докторска програма „История на държавата и правото“, в професионално направление ш.3.6. Право, научна специалност „История на държавата и правото“

на тема:

„Структура, организация и процесуални основи на първоинстанционното гражданско правораздаване в България от 1878 до 1948 г. и сравнение с настоящата уредба“

1. Процедурата

1.1. Не се установяват нарушения на изискванията на законодателството: съответните разпоредби на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Наредбата за развитие на академичния състав на НБУ.

1.2. Докторантът е отчислен с право на защита. Проектът на дисертацията е представен в съответния петгодишен срок. Докторантът има три публикации в научни издания. Представил е автореферат.

1.3. Не са ми известни и не намирам данни за плагиатство. Докторантът не е приложил декларация за оригиналност. Няма подобно изискване в Наредбата за развитие на академичния състав на НБУ.

2. Относно дисертанта

2.1. Не познавам докторанта и нямам лични впечатления. Съгласно наличните биографични данни професионалното развитие на докторанта е тясно свързано със съдебната власт и понастоящем работи като съдия.

2.2. Може да се отбележи, че този професионален път е достатъчен за да предостави помощ относно изследването, предмет на дисертационния труд, а именно пълен достъп до съдебната практика и навик за работа със закона.

2.4. От представения текст може веднага да се направи извод, че докторантът борави свободно с детайлите на законодателството в областта на устройството на съдебната власт и гражданския процес и разполага с възможността за представяне на различни практически хипотези.

2.4. Тази два момента, несъмнено свързани с професионалното му развитие, са определено в полза на дисертацията. Стилът е стегнат и ясен, макар и в някаква степен оформен като при изписване на съдебно решение.

3. Понятиен апарат. Цитати

3.1. В дисертацията се използва адекватен юридически езиков апарат. Използва се като цяло терминология, съобразена с общоприетите изисквания. Използвани са релевантните от историческа гледна точка отменени законови актове.

3.2. Цитатите са уместни и не са правени като самоцел. Използван е богат научен апарат от национални автори. Липсата на чуждестранни научни източници е разбираме, предвид темата на дисертацията.

4. Изпълнение на задачите на дисертацията.

4.1. Дисертантът си е поставил за цел цялостно изследване на институционалните и съдопроизводствени основи на първоинстанционното правораздаване в дефинирания период с цел сравнение с действащата уредба и предложения за нейното усъвършенстване. Може да се отбележи, че е направен интересен избор на тема, при която се прави връзка между историята и настоящето в съответната област на правото. Това представлява един различен подход при изучаването на материята и в същото време дава възможност за постигането на набелязаните от автора цели, включващи извеждането на въпроси, при които могат да бъдат заимствани удачни решения от миналото за надграждане на действащото ни законодателство.

4.2. Считаю този подход за по принцип уместен защото не е тайна, че комплексната реформа в действащия гражданскопроцесуален ред стъпи на разрешенията от Закона за гражданското съдопроизводство. Може да се приеме, че от гледна точка на анализ на историческото развитие и съществуващото право, докторантът се е справил.

4.3. Така формулирано изследването има без съмнение монографичен характер с ясно изявен теоретичен център. Трудът има също така предимството и недостатъка да е първото изследване по темата. Обемът също е повече от достатъчен, за да може да се

приеме монографичната стойност на проекта на докторат. Трудът е от 340 страници, в които се включват и библиографска справка, състояща се от 37 издания и 14 нормативни източника. Направени са 250 бележки под линия, като цитатите са смислово свързани с основния текст и поясняват първоизточника на съответното становище или обстоятелство.

4.4. В структурно отношение трудът е разделен на увод, три глави и заключение. Първата глава от дисертационния труд разглежда съдоустройствените въпроси, като акцентира върху действалите в периода 1878 – 1948 г. първоинстанционни съдебни учреждения, организационните структури на същите, както и процедурите по кадровото им обезпечаване. Хронологично е представена информация и е направен съпътстващият анализ на системата от съдилища, основаваща се на всеки един от законите, които регламентират тази материя, които са приемани и са породили действие в периода. Освен анализ на уредбата, основаваща се на всеки отделен закон, в края на тази глава е направен и обобщен такъв на цялостното развитие на съдоустройството, което авторът е използвал като подготовка за сравнителния анализ с настоящата уредба, представен в последната част.

4.5. Във втората глава изследването е съсредоточено върху процесуалните аспекти от дейността на първоинстанционните граждански съдилища през въпросния период, които аспекти авторът е квалифицирал като процесуални основи на правораздаването. Също както и в предходната част, и тук относимите въпроси са разгледани хронологично, като е преминато през регламентацията, основаваща се на Съдопроизводството по гражданските дела, които са подсъдни на мировите съдии от 1880 г., Закона за гражданското съдопроизводство от 1892 г. и Закона за гражданското съдопроизводство от 1930 г. С аргументираната цел – яснота на изложението и създаване на практическа основа за сравнение между регламентациите, е подходено към това изложението да се базира на предварително зададена структура, основаваща се на основни процесуални етапи, които съответно са разгледани при действието на всяка следваща уредба. Избраният подход е обусловил и разделянето на втората глава на обособени части, при които са засегнати историческите периоди, очертани от съществени промени в процесуалното законодателство.

4.6. Третата глава от дисертационния труд е озаглавена „Структура, организация и процесуални основи на първоинстанционното гражданско правораздаване в България към настоящия момент и сравнение с уредбата в периода 1878 – 1948 г. Изводи“. В нея авторът се е постарал да направи именно посоченото сравнение, при което на практика отново е приложен възприетият подход от предходните две глави за използването на аналогична структура на подреждането и по този начин осигуряване на основи за съпоставяне. Тук като отделни въпроси са разгледани развитието на заповедното производство и приканването на страните към спогодба, като този различен подход е достатъчно аргументиран и постига по-голяма яснота при проследяването и анализа на развитието на законодателството по тези относително самостоятелни въпроси.

4.7. Тази последна част от дисертационния труд съдържа значителен обем анализи, които са направени въз основа на извършеното сравнение на актуалната и предходните уредби, като е направен опит да се отличат положителни и отрицателни примери, нещо което е заложено като цел на самото изследване. На базата на всичко това чрез логически изводи са формирани и немалко на брой предложения за надграждане на действащата законодателна уредба – като организация на работата в съдилищата и като коригиране на процесуалното законодателство с амбициозната цел да се повишат бързината и качеството на правораздаването, които идеи следва да бъдат възприети като научен принос от дисертационния труд.

4.8. Както е посочил и самият автор в труда си, промени в законодателството могат да се правят само след задълбочено проучване на относимите въпроси, за да се избегне рискът от развитие в негативна насока, съответно поне като основа за бъдещ дебат могат да послужат изложените идеи за въвеждане на допълнителни правомощия за съдебните помощници в съдилищата, посредством които те да могат да се произнасят самостоятелно по ограничени въпроси, коригиране на разпоредби от Гражданския процесуален кодекс, чрез което да се изключи възможността за недобросъвестно упражняване на права, да се гарантират в по-пълна степен правата на страните и да се ускорят като цяло производствата чрез акцентирание върху сложните въпроси от правораздавателната дейност и спестяване на време от ненужни дейности. При разглеждането на въпроса, касаещ заповедното производство също са представени идеи, които заслужават внимание, тъй като са насочени към гарантиране на

възможността на страните по-успешно да упражняват процесуалните си права, както и да се спестява време, т.е. да се ускорят самите производства, което е особено значение в наши дни с оглед постоянната критика срещу бавното правосъдие.

5. Бележки

5.1. Предложенията *de lege ferenda* са уместни и приложими. Включително и предложението към заявлението за издаване на заповед за изпълнение да се прилага искова молба и доказателствата е в пълен синхрон със сегашната излишно усложнена процедура, все повече приличаща на квазиисково производство, което налага адвокатска защита още при изготвяне и подаване на заявлението.

5.2. Друг е въпросът, че например в правото на ЕС има разписан съвременен модел на ефективна и проста форма на заповедно производство, без съществени разноси за страните и отнемане от ресурса на съда, която процедура може би повече отговаря на съвременните изисквания за изчистване на оборота от спорове. Подходът на законодателя обаче е друг.

5.3. Може да се приветства предложението за възможност за постановяване на решения без провеждане на открито съдебно заседание, особено при съвместен анализ защо разпоредбите на чл. 376 ГПК не проработиха, както и при анализ на работещите модели в общото право.

5.4. Възможността за облекчен стандарт при преценка на доказателствата може би следва да се насочи по-скоро главно към хипотезите на спорна и безспорна администрация, които не са проява на правораздаване и вместо този стандарт би могъл да се прилага стандарта за издаване на административни актове. Това би спестило много ресурс на съдиите, който да се отдели за същинската им дейност.

6. Заключение

Както посочих, изследването е първо в обем и със стойността на монография. При това докторантът не се е самоограничил до текст, който има главно коментарна

стойност. Същевременно действащите разпоредби, с които е правено сравнение, са лошо формулирани, без ясна систематика и подчинени на казуистиката. Това предполага широка творческа възможност за научно изследване и предложения за промени в законодателството.

При отчитане на гореизложеното считам, че дисертационният труд, съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, свидетелства за теоретични знания на кандидата по съответната научна специалност, достатъчна способност за самостоятелни научни изследвания и тяхното претворяване в текст, който отговаря на изискванията на научен труд съгласно съвременните стандарти.

Споделям като цяло дефинираните в автореферата научни приноси, както и намирам предложенията de lege ferenda за уместни. Поради това проектът за дисертация притежава необходимите качества и научни достойнства на докторска дисертация за придобиване на образователната и научна степен „доктор”.

*Направените констатации са основание **да предложи** на членовете на Научното жури **да присъдят** на Александър Велинов Ангелов образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „История на държавата и правото“, в професионално направление ш.3.б. „Право“, научна специалност „История на държавата и правото“*

.....
/доц. д-р П. Бончовски/